

LUNDS
UNIVERSITET

Kurs: Ped 442
Kandidatuppsats, 10 poäng
41-60 poäng
Datum: 2006-05-17

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Läxan

Tre låg- och mellanstadielärares uppfattningar om fenomenet läxor

Patrik Jern

Emilie Larsen

Handledare:
Ulf Torper

Abstract

Arbetets art:	Kandidatuppsats i pedagogik
Sidantal:	25
Titel:	Läxor - tre låg- och mellanstadielärares uppfattningar om fenomenet läxor
Författare:	Patrik Jern & Emilie Larsen
Handledare:	Ulf Torper
Datum:	2006-05-17
Sammanfattning:	<p>Studien syftar till att försöka finna de uppfattningar som låg- och mellanstadielärare uppvisar i samband med läxan som fenomen. Vi har genomfört en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna har analyserats utifrån Hellstens (1997) sju konnotationer av begreppet läxan. Dessa är <i>förberedelse, tidstruktur, kontroll och styrning, kärlek och omsorg, identitet och status, gemenskap och kontakt samt arbetsprestation</i>. Vi fann att lärarnas syn på fenomenet läxan stämde väl överens med dessa sju redovisade funktioner. De viktigaste betydelseerna som vi kunde utläsa var den fostrande och förberedande rollen som en läxa kan ha. Läxan sågs även som en förlängning av undervisningen samt som ett givet inslag i skolan. Elevernas inflyttande gällandes läxans utformning var begränsad. Lärarna uppvisade stor samstämmighet i sina svar. En trolig anledning till detta kan vara att de själva varit elever och blivit formade i en skolkultur där läxan och dess förekomst har varit ett givet inslag under en lång tid.</p>
Nyckelord:	Hemuppgifter, läxor, lärare

Innehållsförteckning

Inledning.....	s.4
Röster om läxan.....	s.4
Syfte och frågeställning.....	s.5
Definition av läxan.....	s.5
<i>Vad är en läxa?</i>	s.5
Läxan i det svenska skolsystemet.....	s.6
<i>Från husförhör till läxförhör</i>	s.6
Diskussionen kring läxan	s.7
Inläring och inläringsteorier	s.8
Tidigare forskning.....	s.10
Metod	s.11
<i>Förhållningssätt</i>	s.11
<i>Problemställning</i>	s.11
<i>Material</i>	s.11
<i>Urval</i>	s.12
<i>Reliabilitet och validitet</i>	s.12
<i>Etik</i>	s.13
Resultat av intervjuerna.....	s.13
<i>Presentation av intervjudeltagarna</i>	s.14
<i>Förberedelse</i>	s.14
<i>Tidsstruktur</i>	s.15
<i>Kontroll och styrning</i>	s.15
<i>Kärlek och omsorg</i>	s.16
<i>Identitet och status</i>	s.16
<i>Gemenskap och kontakt</i>	s.16
<i>Arbetsprestation</i>	s.17
<i>Övrigt</i>	s.18
Resultatdiskussion.....	s.18
Diskussion	s.20
<i>Slutsatser</i>	s.21
Kritik mot studien.....	s.22
Förslag till vidare forskning	s.22
Referenser.....	s.23
Bilaga	s.25

Inledning

I detta arbete kommer vi att försöka närma oss vad lärare har för syn på fenomenet läxor. Att vi fastnade för just detta ämne kom sig av att vi (författarna av detta arbete) och de flesta som gått i skolan har erfarenheter av just läxor. Under vårens metodkurs i pedagogik fick vi upp ögonen för tanken - varför förekommer det läxor och hur kan det vara så självklart? När vi satte oss och talade om detta kom vi fram till att vi faktiskt aldrig har reflekterat över detta. Kanske kunde vi minnas lite svagt att det förekom ifrågasättande av läxan några gånger under de tidiga skolåren, men innerst inne visste man att det var en del av skolan. När vi började söka litteratur runt ämnet läxor fastnade vi för Jan- Olof Hellstens (1997) artikel *Läxor är inget att orda om*. I den belyser han avsaknaden av en definition runt fenomenet läxan i den svenska pedagogisk forskningen, men likväl är den ett givet inslag i skolan. Hellsten (1997) fann vid en genomgång av kurslitteraturen vid grundskoleläraryrkesutbildningen i Uppsala läsåren 1996-97 att ingen av de fyra obligatoriska böckerna i kurslitteraturen knappt nämnde begreppet läxa. Vidare har Hellsten (1997) kunnat identifiera tre huvudtendenser i diskursen kring läxan. Dessa är följande:

- läxan är osynlig i granskade texter
- att läxan nästan inte alls problematiseras
- när den diskuteras, tillmäts ett högt värde men att denna värdering inte alltid är beroende av de effekter som kan uppnås (Hellsten, 1997, s. 215)

Röster om läxan

I en intervju i Lärarnas tidning 2005, får tre lärare svara på frågor om läxor. Frågorna var följande: Vad ger du för läxor? Hur följer du upp läxor? Har du förändrat din syn på läxor? Två av dessa tre lärare svarar att de ger läxor, varav en lärare svarar följande:

Jag ger eleverna en läxa om dagen, fast inte från dag till dag. Dels för att de ska lära sig rutiner, dels för att de ska få en lugn stund i hemmet med sig själva och föräldrarna (Dzedina, 2005).

Denna intervju visar att de flesta lärare ger läxor i någon form. Två av de tre lärarna svarar även att deras syn på läxan har förändrats, medan den lärare som ger en läxa om dagen inte har ändrat sitt synsätt då hon svarar att *"jag har hållit mig till en läxa om dagen jämt"*.

I Barnombudsmannens rapport, *Barn och unga berättar om stress (2004)*, framkom det att så många som 46 % av de svarande 350 barnen känner sig stressade av *"för mycket läxor"*. På arbetsmiljöverkets hemsida där man belyser skolan som arbetsmiljö talas det om reglering av läxgivningen. De skriver att *"skolan ska planera och organisera verksamheten så att personal och elever får så jämn arbetsbelastning som möjligt"* (<http://www.av.se/temasidor/skolweb/regler/skallvara/stress.shtm>). Med detta vill de ha sagt att hemuppgifterna skall vara så planerade att de inte inskränker på elevens återhämtningstid på kvällar och helger. Hellsten (1997) belyser även fenomenet med att läxan värderas väldigt högt, men det finns få belegg för att den leder till ökade prestationer hos eleverna.

Efter att ha läst Hellstens (1997) artikel och sedan sökt oss vidare i litteraturen fastnade vi verkligen för detta ämne. Intervjun med de tre lärarna förstärkte vad vi redan visste, läxan är ett stående inslag i den svenska skolan. Vad vi saknade i sökningen efter litteratur var

lärarnas tankar om läxor, det finns relativt mycket utifrån elevernas synsätt och fördelar respektive nackdelar med läxor. Nedan kommer vi att försöka närma oss vad en läxa eller hemuppgift, som vi har funnit att det ofta kallas, är och vilken roll den spelar i inläringen för elever. Detta kommer att mynna ut i en relevant frågeställning för denna undersökning.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att studera hur låg- och mellanstadielärare tänker kring fenomenet läxan och dess betydelse för inläringen.

Vi vill få svar på vilka olika funktioner läxan uppfyller enligt lärarna. Är det en självklarhet att dela ut läxor? Vi är även intresserade att jämföra deras uppfattningar kring fenomenet med de uppfattningar som återfinns i litteraturen.

Definition av läxan

Vad är en läxa?

Bonniers svenska ordbok (2002) definierar läxan som en *"hemuppgift; tankeställare, minnesbeta"*. I Nationalencyklopedins nätupplaga (2006) beskrivs läxan som en *"avgränsad skoluppgift för hemarbete särsk. om visst textstycke som skall läras in"*. Vidare beskrivs läxan som en uppgift som ska utföras i hemmet. Pedagogiskt uppslagsverk (1996) betecknar läxan som en *"mindre arbetsuppgift inom undervisningen som eleven får i uppdrag att göra på sin lediga tid"*. Cooper ser läxan som en uppgift som ges av lärare till elever. Uppgiften ska lösas på fritiden men han utesluter inte att den kan göras i skolan (Cooper, 2001).

Vi definierar läxan som en uppgift som delas ut av läraren till eleven. Uppgiften kan göras i hemmet men även i anknytning till skolan.

Hellsten (1997) har granskat hur läxan definieras i diverse skrifter. Genom sin undersökning kom han fram till sju stycken huvudsakliga innebörder av begreppet läxa. Nedan följer en genomgång av dessa:

- *Förberedelse*: Läxan är dels ett verktyg för att befästa kunskap men även en förberedelse inför läxförhör och prov. En anledning till att eleverna får läxor redan på lågstadiet kan vara att de ska lära sig en studieteknik till mellanstadiet. Vidare är läxan en förberedelse inför livet efter skolan.
- *Tidsstruktur*: Läxan kan vara ett sätt att organisera tid. Vanligtvis brukar en läxas omfattning anges i tid. Elevernas fritid kan få en struktur genom läxläsningen. Även föräldrarnas tid kan struktureras genom att de hjälper sitt barn med läxläsningen vid speciella tidpunkter.
- *Kontroll och styrning*: Genom läxgivning och läxförhör kan läraren kontrollera sina elever. Läxförhöret ger läraren möjlighet att upptäcka elever som mår dåligt. Genom att använda sig av kamratgranskning kan man föra över kontrollen till eleverna.
- *Kärlek och omsorg*: Läxorna kan leda till en intimare familjerelation genom att föräldrarna hjälper sina barn med läxläsningen. Att hjälpa sina barn med läxorna kan vara ett sätt för föräldrarna att visa omsorg. Denna omsorg är ibland ett uttalat krav från skolan. Om ett barn misslyckas på ett läxförhör ses detta som ett misslyckande för både barnet och föräldrarna.

- *Identitet och status:* Läxan är en del av elevidentiteten och kan markera början och avslut på olika etapper i en elevs skolgång. Ett ämne kan tilldelas en högre status genom att läraren delar ut läxor i det aktuella ämnet.
- *Gemenskap och kontakt:* Läxan kan ge närhet och kontakt mellan barn och föräldrar men även mellan hemmet och skolan. Föräldrarna får insyn i skolarbetet och läxan blir en kontakt mellan hemmet och skolan.
- *Arbetsprestation:* Läxan ses som ett naturligt inslag i vardagen och att elevernas jobb i skolan inte ska ses som ett arbete från de vuxnas sida.

Läxan i det svenska skolsystemet

Från husförhör till läxförhör

I 1686 års kyrkolag fastslogs det att kyrkan skulle stå för folkundervisningen i Sverige. Alla skulle delta i undervisningen, gammal som ung, man som kvinna. Som underlag för undervisningen använde man sig av Luthers Lilla katekes. Katekesen är en skrift som sammanfattar kristendomens trosinnehåll och innehållet är strukturerat i form av frågor och svar. Undervisningen bedrevs främst i hemmet. Församlingens präst kontrollerade sedan folkets kunskaper i läsfärdighet, katekeskunskap och trosreflektioner. Denna kontroll kallades för husförhör (Nationalencyklopedins nätupplaga, 2006). Genom katekesen lärde sig folket att de skulle lyda överheten (kyrkan och adeln) och att olydnad mot överheten var det samma som olydnad mot gud (Liljequist, 1999). Ett tydligt exempel på detta är hur Luther behandlar det fjärde budordet; *"Du skall hedra din fader och moder på det att du må länge lefva på jorden"*. Så här förklarar Luther budordet:

Vi skola frukta och älska Gud så att vi icke förakta eller förtörna våra föräldrar och herrar; utan hålla dem i vördnad, tjena dem, lyda dem, älska dem och havfa dem för ögonen.
(Liljequist, 1999, s. 243)

I förklaringen nämner Luther att man inte enbart ska lyda och tjäna sina föräldrar, utan också sina herrar. På frågan om vilka som kallas för herrar ges följande svar: *"Våra herrar kallas de menniskor, som jemte, våra föräldrar enligt Guds ordning hafva faderlig makt öfver oss, såsom öfverheten, lärare, husbönder."* (Liljequist, 1999, s. 243). År 1842 infördes den allmänna skolplikten och folkskolan i Sverige. Folkskolan tog då över kyrkans roll som undervisningsinstitution. Lilla katekesen återfanns fortfarande i undervisningen och uppfyllde samma funktion som tidigare, d.v.s. som ett disciplinerings- och fostringsverktyg. Rollen som *"herrar"* övergick från kyrkan och adeln till stat och fabriksägare. Kyrkans husförhör ersattes av folkskolans läxförhör. Folkskolan hjälpte till att fostra en ny samhällsklass – arbetarklassen. Genom samma mönster som kyrkan tidigare hade använt sig av fostrade man arbetarklassen till lydnad. Figuren nedan visar skolans övertagande av kyrkans lydnadsfostran.

	I den gamla ordningen		I den nya ordningen
Organisatör:	Kyrkan	⇒	Skolan
Läromedel:	Katekesen	⇒	Katekesen
Metod:	Husförhöret	⇒	Läxförhöret

Figuren visar hur kyrkans socialiseringsprocess kunde tas över av skolan.
(Liljequist, 1999, s. 244)

I forskningsrapporten *Läxor- finns dom?* (Höjerback & Lööv, 1987), kan man läsa att läxor aldrig har varit förbjudna i den svenska skolan, men att det har funnits viljor som velat undvika dem på grund av jämlikhetsskäl. Under 70- och 80-talet var skolpolitiken inriktad på att läxorna skulle klaras av på skoltid. I denna rapport framkommer även att åsikterna beträffande läxläsning har varierat kraftigt både inom skolan och utanför. Lyrner gjorde 1979 en svensk undersökning där det visade sig att synsättet kring prov och läxor skiljde sig både mellan skolor men även inom skolorna fanns det olika sätt att se på dessa fenomen (Höjerback & Lööv, 1987). Vid efterforskningar via Internet fann vi att det står att finna om hemarbete i många skolors presentation eller termins-pm. Hem och skola i Kvarnbackens, Näse och Vårberga skolor skriver som följer om hemarbeten:

Största delen av skolarbetet skall göras i skolan, men vissa saker är det nödvändigt att göra hemma. Hemuppgifter kan var uppgifter till nästa gång i olika ämnen eller något som kräver längre tid som till exempel att läsa en bok eller att förbereda sig för ett föredrag. Elever som har svårt att göra sina hemuppgifter hemma kan få hjälp med dem i skolan. Hemuppgifter och läxor ges i allmänhet inte över lov.

<http://city.porvoo.fi/kvaba/infoblad.html#hemuppgifter>

Det skiljer dock i hur utförliga skolorna är i sin behandling av hemuppgifter. Johannishus skolan behandlar ämnet mycket kortfattat: *"Hemuppgifter förekommer regelbundet"*
<http://www.utb.ronneby.se/johannishusskolan/folder%20listerby.htm>

Vilanskolan i Nacka har i sin handlingsplan för kvalitet i undervisning och inläring skrivit att läraren förbinder sig att *"regelbundet ge lagom med hemuppgifter och erbjuder ditt barn möjligheten att få hjälp med sina hemuppgifter i skolan"*
<http://www.vilan.nacka.se/Handlingsplaner/KontraktVilan.doc>

Diskussionen kring läxan

Hellsten (2000) belyser i sin bok *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt* bristerna i den professionella diskursen runt läxan. Han skriver att läxan är närmast osynlig i den pedagogiska facklitteraturen. Hellsten (2000) nämner även förtegenheten i de olika läroplanerna. När Vi (författarna av denna uppsats) själva studerade läroplanerna Lgr 80 och Lpo94 fann vi samma sak som Hellsten (2000). I Lgr-80 saknas det riktlinjer för läxor. Det finns dock skrivet att *"hemuppgifter för eleverna utgör en del av skolans arbets sätt. Att lära elever att ta ansvar för en uppgift, avpassad för deras individuella förmåga, är en väsentlig del av den karaktärsdaning som skolan ska ge"* (Höjerback & Lööv, 1987, s.1). Hellsten (2000) skriver att denna läroplan är den som sägs ha återinfört läxorna i skolan, detta sker enligt författaren på en enda rad, nämligen *"Hemuppgifter för eleverna utgör en del av skolans arbets sätt"* (Hellsten, 2000, s.30). Detta är märkligt tycker Hellsten (2000) då det fördes livliga diskussioner under 70-talet om läxans vara eller icke vara, att sedan läxan kan *"återinföras"* på endast 13 rader i Lgr-80 och detta utan att behandla vad som skulle känneteckna dessa läxor.

I Lpo 94 kunde vi inte heller hitta läxan eller hemuppgifter i texten. Detta trots att läxan var en viktig och förespråkad arbetsmetod under 90-talet (Hellsten, 2000). Det finns i Lpo 94 riktlinjer för vad alla som arbetar i skolan skall sträva efter, exempelvis skall läraren *"utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan"* (Lpo 94). Men det står ingenstans att finna något om hemuppgifter eller reglering av

dessa. Hellsten (2000) skriver att i Lpo 94 skrivs det mycket om hur kunskap skall nås, men inget om vilken roll hemarbetet har i detta. Utöver de olika läroplanerna har Hellsten (2000) valt att titta på diskursen runt läxan i den pedagogiska facklitteraturen. Då det enligt författaren kan tyckas outhärligt för en lärarutbildning att behandla läxan i kurslitteraturen föll valet på just denna. Den litteratur som användes var från åren 1996-97 och omfattade 24 obligatoriska texter. Det Hellsten (2000) fann var att de flesta inte ens berör läxor eller hemarbete i någon form. Endast någon tar upp hemarbete som ett sätt att hinna med det som inte hunnits göras färdigt i skolan. Hellsten (2000) kunde dock finna en bok som behandlade läxan mer omfattande, men då inte som undervisningsmaterial eller inlärningsmetod utan som ett samarbete mellan hem och skola.

Inläring och inläringsteorier

Den uppfattning vi fått runt läxan är att den ofta eller alltid förknippas med någon form av inläring. För att försöka klargöra begreppet inläring i samband med läxor valde vi att främst studera Vygotskij och Piagets inläringsteorier.

Vygotskij (1896-1934) var en rysk psykolog som satte undervisningen i centrum för den mänskliga utvecklingen. Vygotskij var kritisk till det europeiska skolsystemet då han ansåg att undervisningsmetoderna och uppfostringsprocesserna ledde till att eleven blev en passiv mottagare. Detta var enligt Vygotskij en psykologisk omöjlighet. Som grund för elevens undervisningsprocess ville han att läraren skulle lägga elevens egen verksamhet. Ett av huvudmålen som Vygotskij hade var att barn måste vara aktiva för att utvecklas. Till grund för elevens utveckling måste det finnas en samverkan mellan mottagandet av information eller "*retningen*" som han kallade det, elevens bearbetning av den och tillsist skapandet av en handling som passar till "*retningen*" (Lindquist, 1999).

Det unika för Vygotskij är den bredd och den filosofiska grunden för hans teorier. Till skillnad från Piaget, som vi kommer att komma in på, som var inriktad på ett biologiskt och naturvetenskapligt synsätt, var Vygotskij främst intresserad av att förstå den mänskliga kulturen. Han var även intresserad hur kulturen utvecklas och hur den överförs mellan generationer. Vygotskij försökte sammanlänka psykologin med ex. historia och sociologi. För att inläring av exempelvis språk skall ske gäller det att inte bara hitta de rätta etiketterna för att kunna minnas viktiga objekt, eleven måste även kunna tolka och konstruera denna verklighet (Wood, 1999).

I boken Hur barn tänker och lär (1999) kan man läsa att barn som har svårt att på egenhand klara uppgifter och lösa problem ofta lyckas bättre om det är någon vuxen i närheten. Vygotskij och Piaget ställde sig dock olika till detta. Piaget menade att barnet enbart lär sig mekaniskt utan någon djupare förståelse och intellektuell utveckling endast skedde utan hjälp av andra utifrån. Vygotskij däremot ställde sig positiv till att en vuxen fanns tillhand som hjälp för barnet. Han menade att kapaciteten hos en elev att lära genom undervisning var i sig en grundläggande kunskap för intelligensen. Vuxnas hjälp till barnet främjar utveckling av kunskap och olika förmågor. Vygotskij och även Piaget till viss del betonar handlandet som en viktig grund för inläring och utvecklingen av tanken (Wood, 1999).

Piaget (1896-1980) var en tvärvetenskaplig forskare och i första hand kunskapsteoretiker. Piagets mål med sin forskning var att *"upptäcka kunskapens struktur"* (Imsen, 1999, s.244).

Den av Piagets teorier som är mest känd är den om intellektuell utveckling. Med den intellektuella utvecklingen menas att barns sätt att tänka förändras i takt med att barnet mognar och blir äldre. Denna teori är populär i pedagogiska sammanhang då den handlar om att skraddarsy undervisningen efter barnets nivå. Piaget använde sig av en snäv formulering när det kom till inläring och dess betydelse. Han menade att det handlade om att ta till sig kunskap som kom genom yttre påverkan. Inläring som krävde förståelse hänvisade Piaget till *"utveckling"*.

Enligt Piaget utvecklas barns logiska tänkande i fyra olika stadier:

1. Förlogiskt tänkande (mellan ca 2-4 år).
2. Åskådligt tänkande (mellan 4-8 år).
3. Konkret tänkande (mellan 7-8 år och upp till 11-12 år).
4. Abstrakt tänkande (från ca 11-12 år och uppåt). Först här kan barn följa ett logiskt resonemang. Det är först nu som den yttre verkligheten med språkets hjälp kan översättas till abstrakta symboler.

Enligt Piaget är barnets intelligens begränsat på varje stadium, praktisk skulle detta kunna översättas till att skolan skulle göra en bestämning av elevens utvecklingsnivå och sedan anpassa lärostoffet och i detta fall läxorna till denna. Då Piaget utgår från att tänkandet har sin grund i handlandet skulle laborativ miljö eller problembaserade läxor vara de mest givande för inläringen (Imsen, 1999).

Inläring enligt Piaget sker när något på det inre planet förändras. Detta förutsätter dock att vi har en mental föreställning eller avbildningar om den yttre miljön. Grundbegreppen i Piagets teori kan vara svåra att tyda då han inte själv definierade dem. Huvudbegreppen i teorin utgår dock från beskrivandet av tre viktiga funktioner i inlärningsprocessen. Inlärningsprocessen är enligt Piaget en anpassning mellan individ och dess miljö eller assimilation och ackommodation som han kallar det. Den första processen uppstår när eleven ställs inför nya och okända situationer. Eleven gör då tolkningar för att försöka förstå det nya. Den andra processen träder in när det skett en förändring i de kognitiva strukturerna och nya erfarenheter har utvidgat elevens *"kunskapsförråd"* (Imsen, 1999).

Piaget skiljde mellan två typer av kunskap, dels figurativ kunskap som baserades på ex. inläring av fakta, detaljer etc. sådant som lagras i minnet utan någon kognitiv struktur. Läxläsning är något som faller under denna kategori av inläring. Den andra kunskapen är något som kallas för logisk-matematisk inläring (LM-inläring). Denna inläring går längre än bara registreringen av fenomenet som studeras. LM-inläring ger kunskap som är varaktig och förenad med elevens egen kunskap. Läxläsning kan även sägas falla under den figurativa kunskapen, dvs. memorering av glosor, årtal eller matematik där mekanisk inläring ofta förekommer. Figurativ kunskap betyder att elever kan använda ex. formler i matematik utan att egentligen veta vad de står för (Imsen, 1999).

Tidigare forskning

Merparten av den forskning som har gjorts kring läxan har inriktat sig på dess betydelse för inläring, ofta i form av kvantitativa undersökningar. Man har frågat sig hur mycket tid eleverna bör lägga på läxan, på vilket sätt föräldrarna ska vara delaktiga i läxläsandet och så vidare. Däremot har läxans syfte sällan problematiserats i den tidigare forskningen (Hellsten, 1997).

En enkätundersökning som genomfördes bland drygt 500 högstadieelever på skolor runt om i Sverige visade att eleverna ägnade i genomsnitt en timme om dagen åt läxläsning. Detta kan jämföras med de tre timmar i veckan som eleverna ägnade åt läxläsning under 70-talet enligt en undersökning av Lyrner (Höjerback & Lööv, 1987). Vidare visade undersökningen att en tredjedel av eleverna ägnade sig åt läxläsningen tillsammans med sina föräldrar. I samma undersökning uppgav lärarna till de deltagande eleverna att en tredjedel av eleverna arbetade energiskt med sina läxor, resten uppgavs vara oenergiska eller totalt ointresserade när det gällde läxor. Sambandsanalyser visade att flickor ägnade mer tid åt läxläsning än vad pojkarna gjorde (Höjerback & Lööv, 1987).

Cooper (2001) har genomfört en metaanalys på nära 120 studier som kretsar kring ämnet läxor. Ur dessa studier kunde han urskilja en mängd positiva effekter med läxan. Med läxans hjälp uppnår eleverna bättre inläring av faktakunskaper. De kan skapa sig en större förståelse för ämnet de läser. Läxan bidrar till ett bättre kritiskt tänkande samt bättre rutiner för informationsbearbetning. Ovannämnda effekter är enligt Cooper de främsta orsakerna till varför man delar ut läxor. Alla dessa effekter kan inte åstadkommas genom en läxa utan det är upp till läraren att skraddarsy läxorna så att en eller flera av de önskvärda effekterna uppnås. Cooper kom även fram till att läxan hade en uppmuntrande effekt. Läxan kan uppmuntra elever till att lära sig saker och ting under sin fritid och förbättra deras studieteknik. Elevernas attityd gentemot skolan kan förbättras med hjälp av läxan. Dessa effekter är enligt Cooper viktiga för elevernas framtida skolgång. Till sist kommer de positiva effekter som föräldrarnas inblandning i läxläsningen medför. Att föräldrarna är delaktiga i barnens läxläsning kan vara positivt både för barnen och föräldrarna. För föräldrarnas del kan det innebära att de får en större insyn i vad som pågår i skolan. Barnen blir medvetna om att det finns en koppling mellan skolan och hemmet (Cooper, 2001).

Cooper (2001) kunde med hjälp av sin metaanalys även urskilja läxans negativa effekter. För mycket läxor kan göra att eleverna upplever skoltrötthet, att de tappar intresset för uppgifterna som de blir tilldelade. Ökad mängd läxor medför att eleverna får mindre tid över för fritidssysselsättningar vilket i sin tur kan leda till fysisk och känslomässig utmattning. Lika väl som föräldrarnas inblandning i läxläsningen kan vara positiv så kan den även vara negativ. Föräldrarna kan ställa hårda krav på sina barn när det gäller läxläsningen vilket medför att barnen utsätts för hård press. Det kan även uppstå problem om föräldrarna i samband med läxläsningen använder sig av en pedagogik som skiljer sig från den som används i skolan. Läxor kan också bidra till fusk eller att man söker för mycket hjälp av skolkamrater. Läxan kan ha en stratifierande effekt där barn till välutbildade föräldrar kan få mer hjälp hemifrån jämfört med barn till lågutbildade (Cooper, 2001).

Andra noterbara resultat från Coopers (2001) studie är att äldre elever (High school) har större fördelar av läxorna än de yngre (Junior high school) och att läxfrekvensen är viktig för inläringen. Har man många läxor är det positivt för inläringen men lägger man för mycket tid på dem kan det få en negativ effekt (Cooper, 2001).

Metod

Förhållningssätt

Då frågeställningen styr valet av metod, har vi valt en kvalitativ ansats. Vi är intresserade av att se hur lärare uppfattar läxan som fenomen. Läxans funktion är ett område där vi upplever att det saknas forskning i någon större utsträckning. Detta problemområde upplever vi att vi bäst kan närma oss genom ett kvalitativt synsätt med en tolkande epistemologi. De fält som innefattas av denna epistemologi är hermeneutik, fenomenologi, etnologi m.fl. Fenomenologin har som syfte att behandla frågan om hur individer skapar mening i sin värld. Forskaren inom detta fält måste vara medveten om sina egna fördomar och förutfattade meningar. Enligt det fenomenologiska synsättet kan människor påverka sin omgivning genom sina handlingar. Detta medför att det intressanta för fenomenologen då blir att försöka tolka dessa handlingar och deras påverkan (Bryman, 2004).

Epistemologin och ontologin är beroende av varandra. Då vi valt en tolkande epistemologi medför detta att vår ontologi påverkas av detta. Det ontologiska synsätt som vi känner är mest relevant för vårt sätt att se på verkligheten är konstruktionismen eller det socialkonstruktionistiska synsättet. Denna ontologi har som grundsyn att sociala företeelserna är något som de sociala aktörerna skapar och dessa är under ständig omarbetning. Då vi är intresserade av att försöka finna vad lärare har för uppfattningar och tankar runt fenomenet "läxan", har vi valt att titta på detta som en social konstruktion. Vår förhoppning är att vi kommer att stöta på olika uppfattningar om läxan. Detta skulle då påvisa att det finns olika sociala konstruktioner runt fenomenet.

Problemställning

Vårt val av metod påverkades av vår frågeställning. Då vi var intresserade av att försöka finna lärares tankar och attityder runt fenomenet läxan så lämpade sig inte en kvantitativ metod. Den kvalitativa metoden erbjuder oss en chans att finna orsaker bakom fenomenet och inte bara förekomsten av det. Vi valde att hålla intervjuerna semistrukturerade då vi ville lämna utrymme för frågor som kunde uppstå under själva intervjutillfället.

Material

Vi har utgått från en intervjuguide skapad av Nilsson och Lindberg (2006) som vi har modifierat för att passa vår studie. Då vi valde att ha en semistrukturerad intervju fick alla deltagare dessa frågor, men sedan kunde det uppkomma olika frågor till de olika deltagarna, allt beroende på vad samtalet "gled in på". Exempel på frågor som fanns med i den färdiga intervjumallen är följande: "I vilka ämnen är du lärare i?, Vilka ämnen delar du ut läxor i? och utgår du från elevernas intressen när du utformar läxor?"

Urval

Vi valde att begränsa oss till tre intervjuer. Detta på grund av den begränsade tiden som vi hade till förfogande samt att vi ville ha gott om tid för analys av intervjumaterialet. Vi höll oss till en enhetlig grupp då vi tror att det finns skillnader i läxans funktion beroende på årskurs och det var inte detta vi var intresserade av.

För att försöka finna deltagare till vår studie använde vi oss av ett snöbollsurval. Vi informerade de frivilliga deltagarna vad vår studie skulle handla om och att det var frivilligt samt att de var anonyma i undersökningen. Vi frågade även om det var okej att vi bandade intervjuerna för att inte missa något viktigt som sades. Deltagarna bestod av en kvinna och två män, samtliga undervisar på låg- eller mellanstadiet på olika skolor i Skåne. Intervjuerna utfördes enskilt i de olika deltagarnas hem. Vi var två intervjupersoner vid varje tillfälle. Vi valde att vara två då den ena förde anteckningar medan den andra intervjuade, men även för att vi tyckte det var bättre att båda fick ställa följdfrågor om vi var intresserade av något. Detta för att vi som intervjupersoner kunde ha olika infallsvinklar på frågorna.

Reliabilitet och Validitet

Vaan Maanen definierar kvalitativa metoder som *”en uppsättning tolkningstekniker som söker, beskriva, avkoda, översätta och på annat sätt komma tillrätta med meningen, inte frekvensen, hos vissa mer eller mindre förekommande fenomen i den sociala världen”* (Alvesson och Deetz, 2000, s. 81). Beroende på kanske just dessa formuleringar har den kvalitativa metoden haft vissa svårigheter med att få erkännande ur reliabilitets- och validitetssynpunkt, då dessa begrepp främst härstammar från naturvetenskapen. Enligt Bryman (2004) rör validitet frågan om huruvida det som utformats i syfte att mäta ett begrepp verkligen mäter just det begreppet. Det finns olika sätt att kontrollera en studies validitet. Ett sätt kan vara att kritiskt ifrågasätta sin egen studie. Har vi formulerat våra frågor rätt för att kunna komma åt det begrepp som vi avser att mäta? För att få en bredare bedömningsgrund av om våra resultat har en bra reliabilitet och validitet valde vi att jämföra med tidigare forskning på detta område. Vår ambition med detta arbete var dock inte att försöka kvantifiera eller förklara fenomenet läxan, utan att försöka finna vilka olika uppfattningar som finns bland lärarna.

Graden av reliabilitet är beroende av på vilket sätt undersökningen har utförts och med vilken noggrannhet materialet har behandlats. En viktig aspekt kring reliabiliteten är reproducerbarheten (Holme & Solvang, 1997). Går det att uppnå samma resultat om man upprepar undersökning vid ett senare tillfälle? Denna fråga är väldigt svår att besvara. Då vi använt oss av en semistrukturerad intervju skulle det antagligen vara svårt att uppnå exakt samma resultat vid upprepade intervjuer med samma respondenter. Därför har vi som tidigare nämnts valt att jämföra våra resultat med tidigare forskning. Respondentens sinnesstämning kan skilja sig åt från gång till gång. Intervjun är semistrukturerad vilket skulle kunna innebära att intervjuarens följdfrågor kan leda in på olika stickspår från gång till gång, med skilda resultat som följd. Vid utformandet av intervjuguiden försökte vi skapa frågor som så lite som möjligt återspeglade våra egna fördomar kring fenomenet. Intervjuerna spelades in på band med hjälp av en diktafon. I samtliga intervjuer blev ljudupptagningen bra och intervjuerna kunde transkriberas utan problem. Huruvida respondenterna påverkades av att intervjun spelades in är svårt att säga. Ingen av dem hade någon invändning mot att intervjun spelades in. Respondenterna hade under intervjuerna möjlighet att rätta till missförstånd och oklarheter

som uppstod genom att utveckla sina svar och komma med motfrågor. Materialet som skapats ur intervjuerna har med andra ord genomgått en dialogisk validering. Vi upplever att intervjumaterialet lämpar sig väl för att besvara våra frågeställningar och att frågorna var utformade på ett sådant sätt att vi kom åt de begrepp som vi avsåg.

Etik

De personer som deltog i intervjuerna är anonyma. Vi valde att inte berätta vilka skolor de berörda arbetar på, då det skulle vara relativt lätt att ta reda på vem personen var. Nu berörde inte denna intervju ett känsligt ämne, men för att intervjupersonerna skulle känna större ”frihet” att tala förblir de anonyma. Det kunde även tänkas att det kunde förekomma känsliga uttalanden om ex. elevernas hemförhållanden i samband med vissa frågor.

Resultat av intervjuerna

Vi har valt att presentera resultatet av intervjuerna utifrån de olika definitionerna av läxan som Hellsten (1997) har funnit i diverse skrifter. Som vi nämnt tidigare fann han sju olika innebörder av begreppet läxan. Nedan följer en repetition av dessa:

- *Förberedelse:* Läxan är dels ett verktyg för att befästa kunskap men även en förberedelse inför läxförhör och prov. En anledning till att eleverna får läxor redan på lågstadiet kan vara att de ska lära sig en studieteknik till mellanstadiet. Vidare är läxan en förberedelse inför livet efter skolan.
- *Tidsstruktur:* Läxan kan vara ett sätt att organisera tid. Vanligtvis brukar en läxas omfattning anges i tid. Elevernas fritid kan få en struktur genom läxläsningen. Även föräldrarnas tid kan struktureras genom att de hjälper sitt barn med läxläsningen vid speciella tidpunkter.
- *Kontroll och styrning:* Genom läxgivning och läxförhör kan läraren kontrollera sina elever. Läxförhöret ger läraren möjlighet att upptäcka elever som mår dåligt. Genom att använda sig av kamratgranskning kan man föra över kontrollen till eleverna.
- *Kärlek och omsorg:* Läxorna kan leda till en intimare familjerelation genom att föräldrarna hjälper sina barn med läxläsningen. Att hjälpa sina barn med läxorna kan vara ett sätt för föräldrarna att visa omsorg. Denna omsorg är ibland ett uttalat krav från skolan. Om ett barn misslyckas på ett läxförhör ses detta som ett misslyckande för både barnet och föräldrarna.
- *Identitet och status:* Läxan är en del av elevidentiteten och kan markera början och avslut på olika etapper i en elevs skolgång. Ett ämne kan tilldelas en högre status genom att läraren delar ut läxor i det aktuella ämnet.
- *Gemenskap och kontakt:* Läxan kan ge närhet och kontakt mellan barn och föräldrar men även mellan hemmet och skolan. Föräldrarna får insyn i skolarbetet och läxan blir en kontakt mellan hemmet och skolan.
- *Arbetsprestation:* Läxan ses som ett naturligt inslag i vardagen och att elevernas jobb i skolan inte ska ses som ett arbete från de vuxnas sida.

Vi kommer även att ha en punkt som vi valt att kalla *övrigt* där vi kommer att ta upp sådant som vi anser vara viktigt för vår undersökning, men som kanske inte faller under någon av Hellstens (1997) sju olika innebörder hos läxan.

Presentation av intervjudeltagarna

Vi har intervjuat tre låg- och mellanstadielärare, den första som vi kan kalla Anna, jobbar som lärare i alla ämnen som förekommer på lågstadiet. Hon har jobbat som lärare i 10 år. I Annas klass ges tre läxor som hon tycker är viktiga att dela ut, dessa läxor består av en läsläxa en matteläxa och rättskrivning. Den andra läraren kommer att kallas för Håkan och har jobbat som lärare i 38 år, han är från början utbildad folkskollärare och jobbar nu med årskurs fyra till sex. Han har alla ämnen utom slöjd och musik, men är utbildad även i dessa. Håkan har en veckoplanering i sin klass där de alltid har en läxa varje dag enligt ett bestämt schema. Dock ges inga läxor över helg eller lov. Den tredje och sista intervjun gjordes med en lärare som vi kan kalla Stefan, han har jobbat som lärare i 41 år och närmar sig nu pension. Han har ingen egen klass på grund av att han ska sluta snart, men är lärare i en fyra och en sexa. Stefan ansvarar främst för engelskundervisningen i dessa klasser. Han delar ut engelskaläxa varje vecka och hans kollegor delar ut läxor i matte och svenska.

Förberedelse

I intervjun med Anna framkom svar så som *"Det kan också vara så att det är en matteläxa där de ska befästa en kunskap där de blir förhörda, när man tränar tabeller eller såna saker"* på flera ställen under intervjun. Hon sade även att en läxa kan ha olika funktioner. På frågan *"du sade tidigare att läxan kunde ha olika funktioner, vilka olika funktioner har läxan enligt dig?"* svarade Anna följande: *"Framför allt ger den eleven mer tid att... vissa saker behöver man träna på, som läsning tex. Man behöver befästa kunskaper. Sen så är det också att få in rutin och studieteknik. En vana att veta att man har en uppgift och att ta ansvar för den"*.

På frågan *"vad är meningen med läxor?"* svarade Håkan följande:

Jag tycker att... det är väl det vanliga klyschorna på ett sätt, att de ska befästa det som vi håller på med genom att repetera det någon gång. Det är lite, inte så lite egentligen, att kunna avsätta tid. Att kunna disponera sin tid när man kommer hem, att nu är det läxor som gäller. Därför att förr eller senare får de ju läxor eller studier som ni två som sitter och jobbar med detta. Det är ju så att säga på fritid och är man inte van då att man under sin utbildning får lov att jobba lite utöver schemat så kan det bli ganska svårt. Jag hade faktiskt en sexa i början av min lärarkarriär som jag inte gav särskilt mycket läxor, sen kom de till högstadiet och fick en chock av alla läxor. De kom och klagade på mig och sa varför gav du inte oss så mycket läxor att vi var vana vid det? Det var en tankeställare som jag fick där.

Stefan fick frågan *"vilken funktion skulle du säga att läxan har?"* På denna fråga svarade han följande:

Den har som funktion att komplettera en del av den undervisning som vi har i skolan. Jag får mer tid på lektionerna att köra dialoger och prata, skriva att agera. Om jag skulle avsätta tid till att läsa glosor på lektionerna så hade det tagit tid som jag kunde använt till att konversera med mina elever, spela spel, leka lekar och så vidare. Så nej, jag tror att eleverna vill ha det såhär.

Vidare fick Stefan följdfrågan *"kan du se någon annan funktion än inläring?"* Stefan svarade då: *"Nej, jag ser inte direkt några andra funktioner. Jag ser det mest som en komplettering av undervisningen. Jag kan ägna mig mer åt andra saker på lektionerna"*.

Tidsstruktur

Denna definition påminner ganska mycket om den föregående därför kan vissa av de svar vi redovisat ovan även härröra till denna del. Vissa frågor skiljer sig dock från ovan redovisade. Anna fick frågan *"Sätter du upp en tidsram för hur mycket tid eleverna ska ägna åt en läxa?"* och hon svarade följande *"Man brukar säga att en läxa aldrig ska ta mer än en halvtimme att göra oavsett vilken av läxorna det är. En del elever har som läxa att de ska läsa en kvart om dagen hemma"*.

Håkan nämner på flera ställen att läxan har som funktion att lära eleverna ansvar och planering. På frågan *"Sätter du någon begränsning för hur mycket tid de ska lägga på läxan?"* blev svaret:

Nej, jag gör en bedömning på hur lång tid det bör ta om man är koncentrerad, men jag säger aldrig något om tiden därför det är så olika. Har de som du sa en läxläxa så finns det ju folk som läser den jättefort och är klara på 20 min och sedan finns det andra som ska lägga ner två timmar på det. Där måste man göra det lite efter individen. En som har det jättejobbigt kanske får läsa ett mindre stycke helt enkelt, men någon tidsaspekt sådär att det ska ta 20 minuter det ska man inte ha.

Vi frågade Stefan om han tycker att det är ett jobb för eleverna att gå i skolan och på det svarade han ett tydligt ja. Arbetsdagen är inte slut förens läxan eller läxorna är avklarade. Genom *"vettiga läxor"* tycker Stefan att man kan motivera för eleverna att *"de har sin skoldag och sen har de en bit hemma att göra"*. Han säger även att just genom *"vettiga läxor"* så vet eleverna att det är en bit av skolan man gör hemma och då är det okey.

Kontroll och styrning

Alla tre lärare fick frågor om de förhör läxorna och hur detta går till. Anna svarade att det förekommer både kamratgranskning och att de har läxförhör där exempelvis rättskrivning kontrolleras. Det viktiga med läxläxan är att den läses för någon, det behöver inte vara läraren utan det kan vara bänkkamraten i skolan.

Håkan poängterade att läxförhören skiljer sig åt beroende på ämnet. Han tar upp engelska som ett exempel, där får eleverna en text att läsa och glosor att träna på. Texten förväntas sedan kunna läsas och översättas, glosorna förhörs skriftligt genom att de skall kunnas sättas in i ett sammanhang. Vid förhör av matteläxan i Håkans klass så får eleverna förklara hur de har gjort. Han tycker det är viktigt att alla är med och förklarar för att han skall se om de har förstått eller om de inte gjort läxan.

I Stefans klasser har de glosförhör via en *"glosbok"* och muntligt. Han säger att eleverna gillar engelskan och glosboken så de tycker det är viktigt att ha denna som förhörsmetod. Stefan tror inte enbart på muntligt förhör utan det är viktigt att få skriva orden med.

Alla tre intervjupersonerna svarade att elever med inlärningsvårigheter eller lässvårigheter får speciellt anpassad läxa. Det kan handla om att de får ett mindre stycke att läsa eller lättare uppgifter i matematiken.

Kärlek och omsorg

Anna svarade följande på frågan ”är det meningen att eleven skall klara att göra sin läxa utan stöd från föräldrar eller lärare?”:

Nej, de skall inte klara den utan stöd från föräldrarna. När man har exempelvis läsläxa så är vitsen med den att läsa den för någon, att ha en åhörare. Likaså när man tränar rättskrivning så går det också ut på att man behöver hjälp att bli förhörd av en vuxen.

Håkans svar på ”är det meningen att eleven skall klara att göra sin läxa utan stöd från föräldrar eller lärare?” :

Ja det är det faktiskt. Framförallt i matte hör man ofta att föräldrarna säger att de inte kan hjälpa till med talen, men de ska de egentligen inte göra. Sen är det vissa uppgifter som är väldigt knepiga, en ’kluring’ och då brukar jag säga att de får ta hjälp av sina föräldrar. Men de skall alltså inte behöva hjälpa dem, men däremot vore det ju önskvärt att de intresserar sig för sina barns läxor och kollar dem och hör upp dem. Engelskan brukar jag säga att de alltid skall läsa högt och då är det önskvärt att det är någon som lyssnar. Det finns barn som inte har det och då brukar jag säga att de får läsa högt för en myra eller något. I engelskan är det viktigt att man läser högt.

Stefan svarade på samma fråga, ”Ja, det är målet att de ska kunna göra läxorna utan hjälp. Sen att föräldrarna hjälper till, det är en annan sak”. För att få en vidareutveckling på detta svar ställdes frågan ”kan du se någon fördel med att föräldrarna hjälper till?” Stefan svarade då:

Det finns ju många föräldrar som gör det. Jag tycker att föräldrarna ska hjälpa till så att de får en rutin när de kommer hem. Men det får inte bli något tjat. Det ska inte bli så att det ska vara orsak till att det blir någon slags schism i familjen.

Identitet och status

När vi berörde frågor om elevidentitet och läxor fick vi följande svar av Stefan ”vissa veckor har jag inte gett någon läxa och då är de ganska upprörda för att de inte har någon läxa. Så det är nästan som att de ställer krav på oss lärare att de vill ha läxor”.

Anna svarade att läxor hör till i skolan, ”många barn tycker det är roligt med läxor. När de går på lågstadiet i varje fall”.

Håkan fick frågan ”har du några förväntningar på att barnen är förberedda från tidigare årskurser när det gäller läxor?”. Svaret blev då: ”Ja det har man. Man förväntar sig en viss skolkultur, att de vet vad det handlar om med läxor och prov”.

Gemenskap och kontakt

Denna kategori har flera gemensamma beröringspunkter med ovan presenterade. De tre intervjupersonerna berörde alla föräldrarnas engagemang i elevernas läxläsning och skolgång.

Anna har infört ett läxprotokoll där föräldrarna skriver i hur det går och på så sätt får hon feedback på hur det fungerar för eleven.

Håkan säger att läxorna är till för att föräldrarna skall få en inblick i skolans värld. Då menar han inte att föräldrarna skall hjälpa i första hand utan bry sig. *"Skolan kommer hem till hemmet genom läxorna"*.

Stefan talar om att det kan bli för mycket inblandning av föräldrar angående elevernas läxläsning. Läxan skall inte vara anledning till en schism i familjen, det kan lätt bli så när eleven har svårt att komma igång.

Arbetsprestation

Under intervjuerna nämnde alla tre lärarna att föräldrar ofta ville att deras barn skulle få mer läxor, detta togs oftast upp på föräldrarmöten. På frågan om varför föräldrarna tycker detta svarade Håkan att de motiverar det med att de fick mycket mer på sin skoltid, men säger han då tänker de oftast inte på sin mellanstadietid utan mer på högstadiet och gymnasiet. Föräldrarna kan inte påverka innehållet eller mängden utan det måste jag bestämma. Håkan fick även frågan *"kan eleverna påverka läxorna?"* Svaret blev då att det kan de, men liksom mot föräldrarna så är det fortfarande Håkan som får stå för de slutgiltiga besluten om mängden och innehållet. På frågan om skolan är ett jobb för eleverna svarar han att han tycker att det är det. Detta visar sig även under andra delar av intervjun då han talar om arbetsdagar och vilodagar, där det är helgen som benämns som vilodag.

Anna fick frågan *"Kan eleverna påverka sina läxor? Bestämma innehåll och så?"* Svaret blev:

Nej, eller jo, om det vill ha mer läxa. Det är klart att jag kan resonera med någon om de tycker det är för mycket matteläxa för mig, att man kan anpassa det lite, men det är jag som bestämmer läxorna.

Anna fick även följdfrågan *"kan de komma med egna förslag på läxor?"* Hon svarade:

Nja, alltså, de tre läxor jag delar ut i veckan, läsläxa, matteläxa och rättskrivning, de vill jag alltid ha med för jag tycker de är viktiga. Men sen om de vill ha mer läxa, de kan säga ibland kan jag ta hem och göra mer skrivstil, kan jag inte få räkna mer hemma? så säger jag ju inte nej till det.

Ingen av de tre lärarna svarade att eleverna kunde vara med och påverka innehållet i läxan, detta bestämdes ytterst av dem. Inte heller uppgav de att de använde sig av andra källor än läroböckerna eller färdiga uppgifter exempelvis tidningar eller tv-program. Detta kunde förekomma ibland hos någon klass men tillhörde den mer ovanliga sorten av läxgivning.

Stefan fick frågan *"är det ett jobb för eleverna att gå i skolan?"* vilken han svarade

Ja, delvis är det ju det men hade jag sagt att det var en arbetsdag hade jag ju inte kunnat motivera läxorna. Ger man dem vettiga läxor så tycker de att det är en bit av deras arbetsdag. Att de har sin skoldag och sen har de en bit hemma att göra.

Stefan fick då följdfrågan *”Så det är en förlängning av skoldagen?”* Han svarade då ett tveklöst ja. Även Stefan fick frågan om eleverna kan vara med och påverka läxornas innehåll och om de kan komma med idéer. Han svarade att de kan ha synpunkter på den och då handlar det mest om tidpunkten när läxan ges exempelvis kan de vilja ha läxan under fredagen så de kan göra den under helgen, men innehållet kan de inte styra.

Övrigt

En funktion som vi fann i samband med intervjuerna var tidsaspekten. Lärarna såg läxorna som en chans att hinna ägna mer tid åt eleverna på lektionen. Exempelvis Stefan sade att *”om jag skall ha högläsning med alla elever enskilt så kommer jag inte att hinna med något annat”*.

Resultatdiskussion

De två mellanstadielärarna, Håkan och Stefan, vittnade båda om läxans betydelse för högre studier. De har stött på gamla elever som har varit tacksamma för att de fick mycket läxor under sin mellanstadietid så de var förbereda för högstadiet. *”Jag har haft före detta elever som har sagt att det var bra att vi fick läxor för det blev inte så dramatiskt när vi kom till högstadiet”*. Håkan säger att *”Jag hade faktiskt en sexa i början av min lärarkarriär som jag inte gav särskilt mycket läxor, sen kom de till högstadiet och fick en chock av alla läxor”*. Läxan är helt klart en förberedelse inför högre studier men även inför ett kommande arbetsliv. Att kunna planera och strukturera sin tid, att ta ansvar för att uppgifter blir utförda är viktiga i skolan precis som på en arbetsplats.

De intervjuade lärarna hade skilda åsikter kring hur mycket tid som barnen skulle ägna åt läxläsning. Anna tyckte att en läxa aldrig skulle ta mer än en halvtimme att göra. Vissa elever kan ha som läxa att läsa en kvart varje dag. Håkan ansåg inte att det gick att bestämma hur mycket tid eleverna skulle lägga ner på läxläsning då varje elev är unik och har speciella förutsättningar. Undersökningar har visat att läxans positiva effekt på inläringen avtar om eleverna ägnar för mycket tid åt läxläsning vid ett och samma tillfälle. Antalet läxläsningstillfällen är viktigt för inläringen, ju fler läxor desto bättre inläring (Cooper, 2001). En nackdel med att barnen får många läxor är att deras fritid minskar vilket i sin tur medför att det blir mindre tid över för idrotts- och fritidsaktiviteter. I många fall har dessa aktiviteter ett stort pedagogiskt värde. Ett barn som spelar fotboll lär sig inte enbart att passa och skjuta utan även att samarbeta och att ta ansvar. Samtliga lärare såg läxan som en förlängning av undervisningen och därmed också som en förlängning av skoldagen. När eleverna hade en läsläxa ansåg de intervjuade lärarna att den skulle läsas upp för någon vuxen. På så sätt struktureras även föräldrarnas tid med hjälp av läxan.

De tre lärarna använder sig alla av traditionella läxförhör. Anna använder sig ibland av kamratgranskning vilket innebär att bänkkamraten kontrollerar att läxan är gjord. Genom att låta eleverna kontrollera varandra kan man tänka sig att en tävlingsanda väcks i eleverna vilket får dem att prestera bättre på läxförhören. Läxförhören ger lärarna en chans att upptäcka problem med barnen. Om ett barn under en längre tid har misskött sina läxor kan det fungera som en varningsklocka för att något inte står rätt till.

Stefan menar att det kan uppstå problem i hemmet när det är dags för läxor. Vissa barn har svårt för att göra läxor och det blir inte lättare när föräldrarna sätter press på dem. Han ser också att problem kan uppstå när det gäller skilsmässobarn. Föräldrarna kan ha helt skilda åsikter och angreppssätt när det gäller läxor vilket gör det svårt för barnen. Dessa åsikter styrks av Coopers (2001) studier kring läxan. Han anser att föräldrarnas inblandning i läxläsandet kan sätta stor press på barnen att prestera bra samt att föräldrarna kan förvirra barnen om deras metodik skiljer sig mycket från den som används i skolan. Dagens barn har idag ett nästan oändligt utbud av aktiviteter; tv, datorer, sport och andra saker tar upp mycket av deras tid. Den tid som de tillbringar tillsammans med sina föräldrar kan i många fall vara väldigt begränsad. Läxläsningen ger barnen chans att umgås med sina föräldrar och föräldrarna får en chans att visa omsorg.

På punkten *Identitet och status* där läxan är en del av elevidentiteten, fann vi att lärarna berättade att eleverna tyckte det var viktigt med läxorna. Det kunde till och med uppkomma protester i klasserna om en läxa blev inställd. Det lärarna angav som orsaker till att eleverna agerade på detta sätt var att det tyckte ämnet i sig var roligt, exempelvis engelskan. Det framkom även att lärare förväntar sig en viss skolkultur i skolan där läxan är ett givet inslag i denna, det förväntas att eleverna vet vad en läxa är redan från de tidiga skolåren. Att eleverna protesterar mot inställd läxgivning kan kopplas samman med Coopers (2001) undersökning som visade att läxan kan ha en uppmuntrande effekt. Det framkom dock inte om alla elever, exempelvis de studiesvaga eleverna, uttryckte samma inställning till läxor. Cooper (2001) skriver att läxor kan bidra till att elever lär sig under sin fritid och att attityden mot skolan förbättras. Stefan använde i sin klass en glosbok där eleverna varje vecka fick skriva ned sina glosor, sedan rättades de. Stefan sade att han försökt avskaffa denna men att det mötte stor protest, eleverna tyckte detta inslag var viktigt. Eleverna tyckte alltså att detta inslag av läxförhör var roligt och givande.

Lärarna som vi intervjuade talade flera gånger om just inläringen på fritiden. Inläringen handlade då inte bara om just det ämnet som läxan berörde utan inläring i ett större sammanhang. Alla tre lärarna uttryckte hur viktigt det var att barn tidigt lärde sig att planera sin tid och ta personligt ansvar.

Läxan kan ge en närhet mellan barn och föräldrar, detta kommer Hellsten (1997) fram till i sina sju olika begrepp runt läxan. I vår studie framkom att detta inte var självklart. Mycket av de läxor som eleverna i grundskolan får, är det meningen att de skall klara själva. Däremot sade lärarna att det var önskvärt att föräldrarna engagerade sig i var barnen höll på med i skolan. Både Stefan och Håkan talade om att läxan kan vara en orsak till att det blir konflikter i familjen. Barn som har svårt att komma till ro och starta med sitt hemarbete kan finna att föräldrarnas "tjat" blir jobbigt. Cooper (2001) kom i sin undersökning fram till att föräldrarnas hårda krav på eleverna gör att barnen utsätts för hård press. Under intervjuerna framkom att det kan uppstå problem i familjerna när det skiljer mellan hur föräldrarna agerar mot barnen när det kommer till hur hårda krav som ställs. Många barn lever i dag, som vi ovan nämnt i skilsmässofamiljer, där kanske den ena föräldern ställer högre krav än den andra. Detta medför enligt lärarna onödiga konflikter i hemmet. Återigen kan man härröra detta till Coopers (2001) fynd där han skriver att om föräldrarnas metodik skiljer sig från skolans så kan detta vara förvirrande för barnen. Men detta tycker vi oss se att lärarna lyckas arbeta runt i och med att det är meningen att eleverna skall kunna klara sina läxor själva utan inblandning från föräldrarna. Det framkom även under intervjuerna att en av läxans funktioner var att "ta hem" en del av skolan till familjerna och erbjuda dem insyn i skolans arbete.

När vi frågade lärarna om skolan var ett arbete för eleverna svarade alla att ja det var det. Detta kolliderar med det som Hellsten (1997) finner i sin sista innebörd hos läxan, nämligen arbetsprestation. Han säger att läxan inte skall ses som ett arbete från de vuxnas sida, men i intervjun fann vi att det var en av de viktigaste punkterna för lärarna. Eleverna fick enligt dem lära sig tidsstrukturering, ansvar och planering precis som man får göra om man har ett arbete. Håkan poängterade även att elever som inte får lära sig detta tidigt kommer att ha svårt senare i livet just med dessa punkter. Han sade att mycket av det arbete vi senare gör i livet hamnar på fritiden och därför är det bra att lära sig detta tidigt. Under punkten "övrigt" i resultatdelen redovisade vi en tidsaspekt som enbart tillhörde lärarna. Vi upplevde inte att denna aspekt hörde samman med barnens tidstruktur. Läxan erbjöd här lärarna en chans att kunna erbjuda mer enskild hjälp under lektionstid. Lärarna upplevde att läxan frigjorde tid och utan läxan skulle deras möjlighet att ha individuell kontakt med eleverna försvinna eller minska.

Det var även intressant att föräldrarna tyckte att eleverna fick för lite läxor. När vi frågade hur de motiverade detta fick vi svaret att de hade mer läxor när de gick i skolan. Varför detta undrade vi? I en tid där allt fler elever upplever att de känner sig stressade av kollisionen mellan fritidsaktiviteter och skolarbete vill föräldrarna att eleverna skall få ännu mera att göra. När man ser till elevens förmåga att påverka vad de får i läxor framkommer det att det är lärarens syn på vad målet är med läxan som är det styrande. Ända chansen för en elev att påverka läxan var i samband med att just denna hade svårigheter i skolan exempelvis svårt att läsa eller skriva. Innehållet bestämdes dock fortfarande av läraren men de kunde komma överens om mängd och svårighet på uppgifterna. Alla tre lärarna använde sig av färdiga uppgifter från läroböckerna, de uppgav att de inte kunde skapa bättre uppgifter än dessa, men det fanns även en tidsaspekt inblandad.

Diskussion

Efter att ha läst materialet som vi samlat in genom intervjuer fick vi en ganska klar blick av vad dessa tre lärare tyckte var de viktigaste funktionerna med läxor. Alla tre talade om den fostrande och förberedande rollen som läxorna hade. Vid analys av vårt material kunde vi se att det inte talades så mycket om de övriga förtjänsterna av läxor exempelvis ökade färdigheter i ämnet eller bättre studieresultat. Vi kunde även ana en viss tidspress hos lärarna, detta på grund av stora klasser med många olika behov hos eleverna. Individualiseringen av läxor skedde mest i form av reglering av mängd och inte beroende på elevens värld eller erfarenheter. Vi fann även att läxorna var strikt utformade av läraren själv, vi trodde nog innan detta arbete att eleverna skulle ha mer inflytande i dagens skola. Om man läser Lpo 94 talas det så vackert om hur kunskap skall nås och att skolan skall individanpassas. Men när man kommer till läxorna verkar inte mycket ha förändrats över tid. Däremot kan vi med jämförelse med vår egen skoltid se att dessa lärares sätt att bedriva läxförhör skiljer sig något. Men det kan helt enkelt bero på deras personliga lärarstil. Om man ser tillbaka i historien så har läxförhör handlat om lydnad och kontroll. Dagens skola har utvecklats mycket sedan kyrkan stod för folkbildningen. Dock handlar läxförhöret fortfarande om en slags kontroll. Speciellt det muntliga förhöret där eleven förväntas redogöra för sina förvärvade kunskaper. Precis som under husförhöret får man skämmas om man har slarvat med läxläsningen. Under intervjuerna framhöll ingen av lärarna att läxan användes som ett disciplineringsverktyg. Då vi genomförde en semistrukturerad intervju hade vi möjligheten att arbeta oss runt den direkta frågan för att försöka nå kärnan. Svaren som uppkom då visade att läxan kunde vara en del av disciplineringen av eleverna. Även om inte läxan fungerade som ett direkt straff blev det ändå påföljder för de elever som inte skötte den. Läxans roll i skolan

och huruvida den skapar orättvisor eller inte är nu en högaktuell diskussion i och med att Vänsterpartiet lade fram ett förslag om att slopa läxan i grundskolan. Ett av deras starkaste argument är att läxan skapar orättvisor då inte alla barn ha tillgång till samma hjälp från hemmet. Frågan om vuxnas inblandning i läxläsning och lärande har även behandlats i de inlärningsteorier som är utformade av Piaget och Vygotskij. Piaget ansåg att barns inlärning och utveckling skedde utan hjälp utifrån medan Vygotskij ställde sig positiv till att en vuxen fanns till hands som stöd och den vuxnes hjälp till barnet främjade utvecklingen av kunskap och olika förmågor hos barnet. Som motpol till Vänsterpartiets förslag tyckte vi oss se tendenser i intervjusvaren att föräldrarnas inblandning inte skulle vara avgörande för om eleven skulle klara sin läxa. Det kunde dock förekomma vissa moment där en vuxens hjälp uppmuntrades, exempelvis vid högläsning. Då vi upplever att läxan är ett stående inslag i skolan kan man fundera över vilket konsekvenser detta kan ha för eleverna. Vad händer med de elever som alltid får specialanpassade läxor som är lättare än sina klasskamraters? Kan detta göra att de får sämre självkänsla och blir skoltrötta? Eller bidrar det tvärtom till en ökad motivation då de klarar av att genomföra sina uppgifter?

När vi analyserade intervjuerna hade vi Hellstens (1997) olika funktioner i åtanke, vi blev smått förvånade över hur väl de stämde överens med lärarnas sätt att se på läxan i skolan. Två av tre intervjuer var som tagna ur dessa sju funktioner. De talade om befästandet av kunskap, repetition, fostran mm. Vad beror då detta på? I redovisningen av ontologi skrev vi att vi var intresserade av att se om vi kunde finna olika sociala konstruktioner runt fenomenet läxan. Även om lärarnas syn på läxan är snarlika så ser vi olikheter mellan dessa tre deltagare. Dessa lärare har inte tagit del av några färdiga definitioner av läxan utan de har konstruerat dess innebörd utifrån deras egna perspektiv. I våra intervjuer kunde vi utläsa att lärarna besitter olika personligheter som är formade av deras tidigare erfarenheter. Vi tror att en anledning till varför alla tre lärarna mer eller mindre hade samma syn på läxans funktioner kan bero på att de själva har tagit del av denna typ av skolkultur. Som Håkan säger: *"Man förväntar sig en viss skolkultur, att de vet vad det handlar om med läxor och prov"*. Denna skolkultur har även dessa lärare varit elever i en gång i tiden. Detta tror vi påverkar deras didaktiska stil. Det är möjligt att det skulle uppkommit större differenser i lärarnas svar om vi använt oss av nyexaminerade lärare. De lärare som vi intervjuade hade arbetat mellan tio och 40 år. Det är även möjligt att vi hade fått andra svar om vi hade intervjuat lärare som inte längre aktivt undervisade. Ingen av lärarna upplevde krav från skolledningen eller andra lärare att dela ut läxor. Varför delar de då ut läxor? Vi upplever att undervisningen i skolan till stor del är uppbyggd kring systemet med läxor. Alla lärare uppgav att om man tog bort läxan så skulle man få genomföra förändringar i undervisningen i skolan. Läxan frigör tid som kan användas till undervisningen samt mer enskild kontakt mellan lärare och elev. Som ovan nämnt tror vi även att en anledning till att dela ut läxor kan vara att lärarna är uppfostrade i denna skolmiljö.

Slutsatser

- De tydligaste funktionerna som läxan hade enligt dessa lärare var att befästa kunskap, fostrande, förberedande och att lära eleverna att ta eget ansvar.
- Lärarna uppvisade tydliga likheter i sin uppfattning kring dessa funktioner. Deras uppfattningar uppvisade även likheter med litteraturen.
- Läxan sågs som en förlängning av undervisningen och ett givet inslag i skolan.
- Läxan ansågs vara en del av elevernas *"arbetsdag"*.

Kritik mot studien

Antalet intervjuade lärare kunde ha varit större. Vi kände att vi kunde besvara vår frågeställning med hjälp av intervjumaterialet, dock hade det varit önskvärt att vi hade haft ett bredare material. Vi hade vissa svårigheter att finna relevant litteratur då det mesta som skrivits om läxan är inriktat på dess funktion för inläring. Det har forskats mycket kring området men som tidigare nämnts behandlar den inte vår infallsvinkel med läraren i fokus. I vår analys utgick vi från Hellstens (1997) redovisade funktioner av läxan. Det kan hända att detta har ”förblindat” oss något i vår analysprocess. De olika intervjumiljöerna kan tänkas vara en bidragande faktor till hur utförligt intervjupersonerna svarade på frågorna. Vi upplevde att en av de intervjuade var något stressad vid intervjutillfället då denne hade en tid att passa.

Förslag till vidare forskning

När vi satt och analyserade materialet kände vi oss något begränsade av vår frågeställning. Vi kände att det finns fler aspekter att undersöka. Exempelvis hemmets betydelse för läxan. Tidigare studier har visat att barn till välutbildade föräldrar kan få mer hjälp vid läxläsning. Med tanke på att föräldrarna enligt lärarna tyckte att eleverna fick för lite läxor hade det varit intressant att ha med föräldrarna uppfattningar kring läxan. Man skulle även kunna lägga ett genusperspektiv på undersökning där man tittar på skillnader och likheter mellan pojkars och flickors sätt att hantera läxor på.

Referenser

- Alvesson, M. & Deetz, S. (2000). *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Barnombudsmannen rapporterar, (2004:3), *Barn och unga berättar om stress- resultat från barnombudsmannens undersökningar i kontaktklasserna våren 2003*.
- Bryman, A. (2004). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cooper, H. (2001). *The battle over homework: Common ground for administrators, teachers, and parents*. Andra upplagan. Thousand Oaks: Corwin Press INC.
- Györki, I, Malmström, S & Sjögren, P. (2002). *Bonniers svenska ordbok*. Stockholm: Albert Bonniers förlag AB.
- Hellsten, J-O. (2000). *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt- En studie av hur grundskoleelevers arbetsmiljö skapas-förändras-förblir som den är*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Hellsten, J-O. (1997). *Läxor är inget att orda om - Läxan som fenomen i aktuell pedagogisk litteratur*. Pedagogisk forskning i Sverige. Årgång 2. Nr 3. s 205-220. ISSN 1401-6788
- Holme, I M & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Höjerback, I & Lööv, T. (1987). *LÄXOR – FINNS DOM? En studie av skolvariabler från MEDIAPANEL*. Lund: Sociologiska Institutionen, Lunds Universitet.
- Imsen, G. (1999). *Elevers värld- Introduktion i pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Liljequist, K. (1999). *Skola och samhällsutveckling*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, G. (1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Pedagogiskt uppslagsverk. (1996). Värnamo: Informationsförlaget.
- Wood, D. (1999). *Hur barn tänker och lär*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (1980). *Läroplaner för grundskolan*. Stockholm. ISBN 91-35-26414-5

Internetkällor

Arbetsmiljöverket

<http://www.av.se/temasidor/skolweb/regler/skallvara/stress.shtm> (2006-05-17)

Dzedina, A. (2005). *Tre lärare om läxor*. Publication i Lärarnas tidning nr 05/2005.

<http://www.lararnastidning.net/> (2006-05-17)

Hem och skola i Kvarnbackens, Näse och Vårberga skolor rf
<http://city.porvoo.fi/kvaba/infoblad.html#hemuppgifter> (2006-05-17)

Lindberg, J & Nilsson M. (2006). *Läxor - En intervjustudie med lärare*. Luleå tekniska universitet.
<http://epubl.ltu.se/1652-5299/2006/065/LTU-LAR-EX-06065-SE.pdf> (2006-05-17)

Lpo 94 skolverket

<http://www.skolverket.se/sb/d/471/url/0068007400740070003a002f002f0077007700770034002e0073006b006f006c007600650072006b00650074002e00730065003a003800300038003002f00770074007000750062002f00770073002f0073006b006f006c00660073002f0077007000750062006500780074002f00660073002f005200650063006f00720064003b006a00730065007300730069006f006e00690064003d00300032003200340032004200430042004200330045003100360038003500460033004100310039004100330032003800430033004200370043004100420033003f006d003d00310026006b003d003200350038/target/Record%3Bjsessionid%3D02242BCBB3E1685F3A19A328C3B7CAB3%3Fm%3D1%26k%3D258> (2006-05-17)

Nationalencylopedin
<http://www.ne.se/> (2006-05-17)

Vilan skolan
<http://www.vilan.nacka.se/Handlingsplaner/KontraktVilan.doc> (2006-05-17)

Bilaga

Intervjuguide (baserad på Lindberg och Nilsson, 2006)

- Brukar du dela ut läxor? (vilka ämnen)
- Använder du dig av olika källor när du utformar läxor? (Böcker, internet, tv etc.)
- Utgår du ifrån elevernas intresse när du utformar läxor?
Tänker du på individuella elever när du utformar läxor?
- Använder du dig av elevernas närområde när du utformar läxor? (hemmet, samhället eleven lever i osv.)
- Tar du hänsyn till elevernas sociala situation när du utformar läxor?
- Utformar du läxorna på ett sätt som påminner om de uppgifter som finns i elevernas skolmaterial? (läroböcker t.ex.)
- Utformar du läxan på ett sådant sätt att eleven kan klara av den utan stöd från läraren eller föräldrarna?
- Hur ser samarbetet med föräldrarna ut? Diskuterar du läxans innehåll med föräldrarna och/eller eleverna?
- Händer det att du använder läxor som ett disciplineringsverktyg i din undervisning?
- Hur ser uppföljningen av elevernas läxläsning ut i skolan?
- Ser du på läxan som en förlängning av undervisningen?
- Måste en läxa göras hemma?
Finns det möjlighet/hjälp för eleverna att göra sina läxor i skolan?
- Sätter du upp en tidsram för hur mycket tid eleverna ska ägna åt läxan?
- Tycker du att din skola borde ha en policy för hur läxan ska användas?
- Finns det krav på dig som lärare att du ska ge läxor? (Om ja var kommer dessa krav ifrån?)
- Tycker du det finns nackdelar med att ge läxor?
- Tycker du det finns fördelar med läxor?
- Skulle målen med undervisningen kunna nås utan läxor?
- Anser du att dina elever uppnår bättre resultat när du ger dem läxor?
- Känner du krav från lärare som arbetar på högre stadier att du måste lära barnen att hantera läxor?